

เพลง "ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา" กับกระแสพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นสวท มงคล*

"เพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา"

ทำนอง : สจ. อารัมภีร์ นคร อนอมทรัพย์ แผนกขับขาน สรีการนาถ ประดิษฐ์ พยอนมงคล

คำร้อง : ขาวี สันทรวิจิตร อาจิมต์ บัญชรพงศ์ สุรพล โทณะวณิก เยาวรัตน์ พงษ์ไพฑูรย์

ลูกทรีพญ์ เกษมณีกิจ

บุญของแผ่นดินไทย พ่อหลวงบันดาลให้ ที่ไร่นาเรามีข้าว

น้ำรินดินดีใครเล่า ทุกชาติเห็นไปบรรเทา ด้วยพระบาท

เกือบศตวรรษ ๕ น้ำไทยทั้งชาติ ชื่นมัย

แผ่นดินถิ่นเมืองทอง ผ่านพ้นไทยภัยเมืองทอง พระทรงคุ้มครองไทยไว้

ธ เป็นพลังแผ่นดิน สบงามพลังชีวิต ของชนชาวไทย

ภูมิใจไยนี้ พระบุญญาเกริกไกร ภูมิพลมหาราชา

อ้างศัควีย์ควีมีธรรมส่อง

ปกครองอย่างทรงพระเมตตา

อุบิครเหล่าประชา

ทุกขร้อนไถใดทรายมา ได้ฟ้าเป็นคังฝนดับไฟ

ภูมิใจไทย ร่วมร้อยหัวใจ ร่วมไผ่ร่วมหวัง

ภูมิพลัง แผ่นดินอันยิ่งใหญ่

ภูมิประวัติ ประชาชาติภูมิโพธิ์

ภาคภูมิประชาชัย ภูมิพลังแผ่นดิน

เกิดให้บน้อมเกิดฐาน ธ เหนือเกล้า

สราญนภนพหทัยสุชาสมจินต์

เทร็ดแพร่วิพัฒน์เกษตรภัยพ่ายพิษัน นวมินทร์มหาราชาภูมิพล

*อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตั้งแต่ต้นปี 2542 เป็นต้นมา ประชาชนชาวไทยจะได้ยินได้ฟังเพลงนี้ทุกวันจนจำได้ขึ้นใจ เพราะทั้งเนื้อร้องและทำนอง เป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยทุกคนซาบซึ้งในบทเพลง ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้า เชื่อมั่นว่าไม่มีคนไทยคนใดเลยที่จะไม่ตระหนักสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดระยะเวลา 53 ปีที่ทรงอยู่ในสิริราชสมบัติ พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทั้งปวงด้วยความเอาพระวาทะทุกยี่สิบ พระองค์ทรงงานแน่วแน่ทั้งในเวลาที่ทรงพระประชวร เห็นได้จากภาพฝีพระหัตถ์ ชื่อ “พระมหิตลธิศ” ซึ่งทรงวาดพระหัตถ์ของพระองค์ท่านเอง ขณะทรงเป็นประไพของสูง และได้พระราชทานพระบรมราชานุญาติให้คุณหญิงบุษบา สนิทวงศ์ฯ อัญเชิญภาพฝีพระหัตถ์นี้มาประกอบในสมุดภาพเฉลิมพระเกียรติพร้อมดวงตราไปรษณียากรแผ่นทองคำ “ด้วยรัก” ด้วย ตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของอาณาประชาราษฎร์ พระองค์ยังจัดภัยพิบัติด้วยพระบารมี พระปรีชาสามารถ และด้วยวิสัยทัศน์แห่งพระองค์ที่ทรงมองการณ์ไกล และพระราชทานพระราชดำริเพื่อจรรโลงให้ประชาชนชาวไทยนำไปปฏิบัติ โครงการงานพระราชดำริของพระองค์มีมากมายมหาศาล เป็นสิ่งทำให้ประชาชนชาวไทยพ้นความเดือดร้อนมาได้ทุกคนทุกสมัย นอกจากพระองค์จะทรงแนะนำทางกำเหนิดให้กับพสกนิกรแล้ว พระองค์ยังปฏิบัติเป็นตัวอย่างอีกมากมาย เป็นต้นว่า ในพระราชวังมีการทำนา เลี้ยงสัตว์ มีผลิตภัณฑ์จากพระราชดำริในพระองค์อย่างอนงกอนันต์

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 8 รอบในปี 2542 นี้ นับเป็นวาระที่ประชาชนชาวไทยควรปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง จึงพสกนิกรทุกหมู่เหล่าได้ร่วมกันทั้งในและต่างประเทศเนื่องเป็นปีแห่งการเทิดพระเกียรติ โดยการจัดกิจกรรมถวายพระพรชัยตลอดทั้งปี และเมื่อสื่อสารมวลชนทั้งหลายทั่วโลกได้เผยแพร่พระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทยให้เป็นที่ยกย่องอีกด้วย

เมื่อหาของบทเพลงที่มีคำขวัญสุดคือ สว ที่ผู้แต่งจดหมายส่งให้ผู้อ่าน การสื่อความหมายของสารนี้ ผู้แต่งได้เลือกอุปมาที่เหมาะสมสำหรับส่งสาร ความหมายของสารดังกล่าวมีทั้งที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนและที่แฝงความหมายเอาไว้ ผู้แต่งใช้ถ้อยคำสารไว้ในที่ต่าง ๆ ในสื่อที่จะกล่าวถึงถึงกับบัง ถึงนี้บัง มีการใช้คำอุปมา ใช้การแบ่งช่วงคำประพันธ์เป็นวรรค เป็นตอนเป็นบท แล้วสรุปท้ายตอนจบของเพลงด้วยการถวายพระพร ผู้แต่งเพลงนี้ตระหนักสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชภารกิจ พระราชกรณียกิจ ที่พระองค์ทรงประกอบนั้นเป็นความยิ่งใหญ่หนักหน่วงเหลือคำยากยิ่งสำหรับคนทั่วไปที่จะปฏิบัติได้ พระนามของพระองค์ มีความหมายว่า พลังของแผ่นดิน และอาจตีความหมายโดยนัยได้อีกว่า ประชาชนชาวไทยมีพลังกำลังขึ้นมาได้ก็ด้วยได้พลังใจจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์เป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นที่รวมใจของอาณาประชาราษฎร์ให้รวมตัวกันเป็นไทยอยู่ได้จนครบถ้วนทุกวันนี้ไม่ปรากฏว่ามีเพียงครั้งเดียวที่พระองค์จะทอดทิ้งประชาชนในยามที่ประชาชนได้รับทุกข์เดือดร้อน พสกนิกรจะได้รับพระราชทานข้อแนะนำดี ๆ เพื่อเป็นการปลดปล่อยความทุกข์ยากเหล่านั้นให้ผ่อนคลายลง และในที่สุดก็จะได้รับความร่มเย็นเป็นสุขมาแทนที่ ดังนั้น การที่ประชาชนชาวไทยรอดพ้นภัยพิบัติมาได้โดยตลอดก็ด้วยพระบารมี พระปรีชาสามารถแห่งองค์

พระประมุขของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง เรามีความเป็นปึกแผ่น มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เป็นชาติที่มีประวัติความเป็นมาอันเกื้อกูลถึงความสามัคคีอันเป็นที่รวมใจคือพระประมุขของเรานั่นเอง

ผู้แต่งเน้นย้ำถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในหลายสิ่งหลายอย่าง โดยวิธีซ้ำคำว่า “ภูมิ” ซ้ำเป็นคำที่ต่อเนื่องมาแต่พระนามในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

ทั้งท่าทางการเขียนเนื้อเพลง “ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา” แสดงลักษณะสร้างสรรคของผู้แต่ง รูปแบบการเขียนเป็นคัตววรรณกรรมจึงต้องคำนึงถึงการประสานสัมผัสระหว่างคัตวศิลป์และวรรณศิลป์ ซึ่งจะให้มีคราห์ในตอนต่อไป ลักษณะคำประพันธ์ เป็นร้อยกรองที่มีสัมผัสสระและสัมผัสอักษรในวรรคและระหว่างวรรค เช่น น้าวันดินลี แผ่นดินนี้เมืองทอง ผืน พื้นไทยภัยเมืองทอง การเน้นคำด้วยวิธีการซ้ำคำ เพื่อเน้นย้ำความหมาย เช่น ภูมิในไทย ภูมิพลัง ภูมิประวัติ ภูมิไท และ ภาคภูมิประชาชน การซ้ำคำเป็นการคอกย้ำความรู้สึกให้หนักแน่น เป็นการใช้คำง่ายแต่มีความหมายดีลึก นอกจากผู้เขียนจะมีความรับผิดชอบในการเลือกสรรคำที่ล้วนแล้วแต่มีความหมายอีกซึ่งกินใจ ใช้คำที่มีน้ำหนักทุกคำแล้ว ยังมีดีสงามในภาพพจน์อีกด้วย ผู้แต่งเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อสื่ออารมณ์ ในโวหารถึงลงมด้วยถ้อยคำที่เรียบง่ายอย่างเหมาะสม เป็นคำสั้น ๆ ง่าย ๆ ทั้งนี้ก็ด้วยคำที่ถึงถึงจังหวะของเพลง และเสียงวรรณยุกต์ที่เหมาะสมกับทำนองเพลงด้วย แต่ทุกคำล้วนแต่มีความหมายทั้งสิ้น สาระสำคัญของบทเพลงนี้ก็คือ สะท้อนสายสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับปวงชนชาวไทย เป็นการแสดงความเทิดทูนสถาบันที่ทวี ซึ่งนับวันเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยทุกคน มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหาร

การใช้ถ้อยคำภาษาเป็นไปด้วยความประณีตบรรจง มีความไพเราะทางการร้อยกรอง จับใจผู้อ่านและผู้ฟัง มีความคิดนึกที่แสดงถึงความเยือกเย็นของผู้แต่ง แต่ละคำในบทเพลงแม้ว่าจะเป็นคำน้อยพยางค์ แต่มีความหมายลึกซึ้งกว้างขวาง แสดงถึงพัฒนาการทางอารมณ์อย่างสูงของผู้แต่งที่มีประสบการณ์โดยตรงในเรื่องที่เขียน จึงนับว่าบทเพลง “ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา” มีคุณค่าในทางวรรณกรรมประเภทเฉลิมพระเกียรติ เมื่อประมวลเข้าเป็นบทเพลง จึงถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่มีค่าสูงยิ่ง มีความสูงส่งในทางศิลปะการประพันธ์ ควรแก่การศึกษาทั้งเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์เป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิเคราะห์จักได้พิจารณาเนื้อหาของบทเพลงนี้ประกอบด้วยกระแสดวงพระราชดำรัสโดยลำดับ

1. จากชื่อเพลง “ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา” คำว่า “ภูมิแผ่นดิน” เป็นการประสมคำที่มาจากภาษาสันสกฤตกับคำไทย ซึ่งอาจตีความหมายได้หลายนัย ดังนี้

1.1 ความภาคภูมิใจของ “แผ่นดิน” ซึ่งในที่หมายถึง ประชาชนชาวไทยที่มี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์ของพวกเขา

1.2 ความปลื้มปิติของพสกนิกรไทยที่อยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1.3 แดนดินที่น่าภาคภูมิใจ เป็นเขตแดนที่มีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ความร่มเย็นเป็นสุขที่สุด เป็นเพราะมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระประมุขของ ดินแดนแห่งนี้

2. ไร้คำที่ไพเราะสละสลวย พร้อมกันนั้นก็แฝงแนวคิดไว้ให้ศึกษานึกตามความเป็นจริง จากพระราชกรณียกิจและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2.1 “บุญของแผ่นดินไทย ห่อหุ้มอยู่ภายใต้ ที่นั้มีผู้จวนมิช้า”

คำว่า “แผ่นดินไทย” หมายถึงดินแดนไทย หรือปวงชนชาวไทยที่ส่งตระหนักสำนึก ในพระมหากษัตริย์คุณที่ “พ่อหลวง” ผลบ่มเพาะให้เกษตรกรมีความอุดมสมบูรณ์ คำว่า “พ่อหลวง” เป็นคำสั้น ๆ ง่าย ๆ ที่คนไทยทุกคนรู้จักและตระหนักถึงความหมายและความสำคัญ ของคำ ๆ นี้ คำว่า “พ่อ” เป็นคำไทยแท้ที่มีมาแต่ดั้งเดิม บางคนอาจคิดว่าทำไมจะใช้คำว่า “พระราชบิดา” น่าจะดูดีสง่างามและสมควร แต่ทว่าถ้าใช้คำว่า “พระราชบิดา” ก็จะกลายเป็นว่า ชาวไทยเป็นพระบรมวงศานุวงศ์กันทั้งหมด คำว่า “พ่อ” เป็นคำที่คนไทยทุกคนเรียกขานได้เป็นคำที่ ล่องลอย ต่อจากคำว่า “แม่” พ่อเป็นบุคคลที่เป็นศูนย์รวมของความเป็นผู้ที่ดูแลประคับประคองลูก ผู้เป็น “แม่” เป็นคำที่น้อยคนนักที่จะเรียกขานถึงแม่ที่พ่อผู้ให้กำเนิดได้อย่างความรู้สึกทั้งหัวใจที่ ก่อปรวด้วยความเคารพและเรียกขานได้อย่างสนิทใจที่สุดราวกับพ่อที่แท้จริง แล้วเพิ่มคำว่า “หลวง” อันหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราชาวไทยเท่านั้น มิใช่ใครอื่นเลย

“แผ่นดิน” คำนี้เป็นคำไทยที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม “ผู้แดง” เป็นคำซ้อน หมายถึงโรงเรือนขนาดใหญ่ใช้สำหรับเก็บข้าวเปลือกของเกษตรกร

2.2 “น้ำรินรินดีใครเล่า ทุกชีวิตกินไปบรรพทา ด้วยพระบาท

เกษมศรราช ร น้ำไทยทั่วชาติ พันลือ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละพระทัยในความเป็นอยู่และความเดือดร้อนของราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นพิเศษ ด้วยทรงตระหนักดีว่าปัญหาเกษตรกรรมเป็นปัญหา สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศชาติ โดยเฉพาะปัญหาเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองนั้น ได้ทรงมุ่งแก้ปัญหาทางนี้มาอย่างจริงจัง โดยการพัฒนาที่ดินที่รกร้างว่างเปล่าที่หมดสภาพ จากการทำปศุสัตว์ของชาตินั้นให้กลายเป็นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์และนำมาจัดสรรให้แก่เกษตรกรที่ ขาดแคลนที่ดินทำกิน ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรร่วมกันทำนาเพื่อชีพในลักษณะสหกรณ์และ จัดสรรที่ดินในรูปของสหกรณ์อันประกอบสังคี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง โครงการศูนย์

กิจกรรมการพัฒนา ขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาที่ดิน พัฒนาแหล่งน้ำ พื้นฟูสภาพป่า นำหลักวิชาการเกษตรสมัยใหม่มาใช้วางแผนการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ให้เกษตรกรทั่วไปและเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาได้ศึกษาเป็นตัวอย่างเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงเกษตรกรรมต่อไป แหล่งน้ำเป็นปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรประเภทหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มโครงการชลประทานตามพระราชดำริขึ้นเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำ สร้างฝาย เขื่อน (เช่นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2542 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ณ จังหวัดลพบุรี) คลองส่งน้ำ และคลองระบายน้ำต่าง ๆ ตามความต้องการของประชาชน และความเหมาะสมกับเกษตรกรรมในพื้นที่แต่ละแห่ง ตัวอย่างการพัฒนาแหล่งน้ำที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนนึง คือ โครงการอ่างเก็บน้ำไถสับ้านตำบลตะลุง อ.บึงสามพัน จ.พิจิตร ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำแห่งแรกที่ก่อสร้างในบริเวณพหุซึ่งเคยมีสภาพดินและน้ำเป็นกรด ปัจจุบันแหล่งน้ำแห่งนี้ ได้ทำประโยชน์ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวอย่างมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมเกษตรกรรมทุกแขนง พระองค์ทรงเป็นพระบรมราชาบายให้ปลูกข้าวเป็นอาหารหลัก ทรงส่งเสริมการปลูกพืชไร่ พืชสวนตามกำลังความสามารถของราษฎร ทรงส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ โดยเน้นการปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้น ทรงส่งเสริมกิจการธนาคารข้าว เพื่อให้ราษฎรยืมไปบริโภคก่อน ทั้งยังส่งเสริมกิจการธนาคารโค กระบือในลักษณะที่คล้ายกัน ทรงการตั้งส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินการไปแล้วมีอยู่มากมาย อาทิ โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา โครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือ โครงการเกษตรที่สูง โครงการอนุรักษ์ต้นน้ำ โครงการหลวงอาหารสำหรับรูป โครงการปลูกป่าทดแทน โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก โครงการพระราชทานพันธุ์พืชและผลไม้ เป็นต้น โครงการเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ก่อประโยชน์ให้แก่เกษตรกรอนกอนันต์ ฉะนั้น “พ่อหลวง” จึงมิได้เพียงแต่บันดาลให้ผู้ด้อยของเกษตรกรมีชีวิตขึ้นมาเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงทุกคนที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2512 เป็นโครงการหนึ่งที่นอกจากจะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้นแล้ว ยังได้ดูแลปลูกฝังมรดกปัญาการตัดไม้ทำลายป่าของชาวไทยภูเขา อันเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายต่าง ๆ และปัญหาการเกิดอุทกภัยด้วย ทรงมีพระราชดำรัสว่า “...ฉันรสมารถทำโครงการนี้ได้สำเร็จให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่ง สามารถที่จะมีการอยู่ดีกินดีพอสมควร และสนับสนุนนโยบายที่จะรักษาไว้ รักษาดิน ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ประโยชน์อันนี้จะยั่งยืนมาก” (วารสารสตูลไทย ฉบับที่ 2352) ทรงมีพระราชปรารภว่า ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องทำงานแข่งกับเวลา แข่งกับภัยพิบัติธรรมชาติที่ถูกทำลายลงไปทุกวัน ดังนั้นจึงทรงพยายามรวบรวมผู้มีความรู้ความสามารถต่าง ๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาช่วยกันพัฒนาให้ได้ผล โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา หรือโครงการหลวงในป้อจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นการพัฒนาและการบำรุงรักษาต้นน้ำลำธารในบริเวณป่าเขาในทางเหนือ นอกเหนือจากการพัฒนาชาวเขาให้อยู่ดีกินดี ด้วยโครงการปลูกพืชที่ให้มูลค่าสูง ขนส่งง่าย ปลูกง่ายและเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค ซึ่งรวมมูลค่าผลผลิตแล้วมีมูลค่าคุ้มกันแทนการปลูกฝิ่น

เพื่อให้การพัฒนาชาวเขาได้เกิดเป็นรูปธรรมได้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับการค้นคว้าวิจัยเพื่อการพัฒนาคน ดังนั้นใน พ.ศ.2513 จึงได้มีการตั้งสถานีทดลองวิจัยและฝึกอบรมการเกษตรบนพื้นที่สูงตามหมู่บ้านต่าง ๆ ๘ แห่ง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแต่ละแห่งได้ทำการวิจัยพืชเมืองหนาวต่างชนิดกัน คือ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ไม้ผลเมืองหนาว ไม้ดอก ไม้เลื้อยและไม้ชนิดต่าง ๆ สถานีเกษตรหลวงปางดะ วิจัยพืชหายากพันธุ์กาแฟที่ปลอดโรคคาเฟอีน สถานีเกษตรหลวงปางดะ ดำเนินงานด้านการขยายพันธุ์ไม้ผล และวิจัยผักถั่วชนิดต่าง ๆ สถานีโครงการหลวงอินทนนท์ วิจัยไม้ดอกเมืองหนาว สถานีวิจัยคอกขุนปู และ สถานีเกษตรหลวงขุนาวง วิจัยและขยายพันธุ์ไม้ผลเมืองหนาว

ต่อมา โครงการหลวงได้ร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ทั้งทางราชการ เอกชน และต่างประเทศ ขยายพื้นที่ดำเนินงานครอบคลุมจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน และพะเยา มีศูนย์โครงการหลวงถึง 28 ศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีชาวเขาหลายเผ่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น มีงกระเหรี่ยง มูเซอร์ล่า มูเซอร์ดง ลีซอ อีเก้อ และ ช่างก๊วย เป็นต้น

นอกจากปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้กรมชลประทานจัดหาแหล่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกดังกล่าว ตลอดจนนำเอาห้วยดูปโคก บริโภค ทั้งนี้เพื่อให้ชาวเขาดำเนินฐานทำกินเป็นหลักแหล่งอย่างถาวร นับตั้งแต่การวิจัยพัฒนาชาวเขาเมื่อ พ.ศ.2512 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า ประสบความสำเร็จอย่างสูงในด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น และด้านการอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อรักษาต้นน้ำลำธารของผืนดินอันเป็นที่ปลูกพืชเมืองหนาวเป็นจำนวนมาก

นับเป็นอีกหนึ่งพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่ชาวไทยทั้งมวล

ข้อมูลจากเรื่อง "ทฤษฎีใหม่ : ชีวิตใหม่ที่โคราช" วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา ธันวาคม 2540 ตอนหนึ่งว่า "...ความหวังของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ขยายผลต่อเนื่องไปอย่างรวดเร็ว เมื่อมี "ทฤษฎีใหม่" ตามพระราชดำริ เกิดขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีโครงการ "ทฤษฎีใหม่" ตัวอย่างเกิดขึ้นจากการนิคมถ้ำคูหา ถวายที่ดินของนางจรรยา ปันดี จำนวน 21 ไร่ 3 งาน 39 ตารางวา มาทำเป็นโครงการสาธิต "ทฤษฎีใหม่" ขนาดเล็กเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ราษฎรต่อไป ตั้งแต่ที่หมู่ 14 บ้านฉัตรมงคล อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา โครงการนี้แบ่งที่ดินชุดสระเก็บกักน้ำ ซึ่งเป็นร่องสำคัญประมาณ 2 ไร่ อีกส่วนหนึ่งราว 5 ไร่ ปลูกข้าว ปลูกไม้ผลพันธุ์ดี พืชไร่ ราว 7 ไร่ มีการปลูกพืชผักสวนครัวรอบ ๆ สระเก็บน้ำด้วย ที่เหลือจากนั้น มีการเลี้ยงสัตว์แบบง่าย ๆ และเลี้ยงปลาในสระน้ำ การดำเนินงานตามทฤษฎีใหม่ในโครงการสาธิตดังกล่าวเป็นผลดี ซึ่งเกษตรกรแถบใกล้เคียงและในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่างนำไปเป็นแบบอย่างของการเกษตรในทิศทางใหม่" ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยว่า "...ทฤษฎีใหม่...เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีกินแบบคนธรรมดา คือ

อาจจะไม่รวมมาแต่ที่พอกัน ไม่ค่อยยาก...หลักมีว่า แบ่งที่ดินเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งเป็นที่สำหรับปลูกข้าว อีกส่วนสำหรับปลูกพืชไร่ ที่สวน และก็มีสำหรับขุดสระน้ำ..."

ในเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำเรื่อง "การบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่" (พระวาทะคำรัส) โดยให้ราษฎรได้อยู่อาศัยและทำกินร่วมกันกับการคงอยู่ของธรรมชาติอย่างเกื้อหนุนกัน ไม่ทำลายซึ่งกันและกัน ตามหลักการฟื้นฟูและสร้างสมดุลในระบบนิเวศ ทำให้ทุกชีวิตมีความสมดุลและมีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งจะยังผลให้ราษฎรสามารถพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ การทำมาหากินให้ดีขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาการพัฒนาประเทศให้เป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด อดออมต้องคงหลักการวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป หากมีและทุนเพื่อสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียวโดยไม่คำนึงถึงการเสริมสร้างรากฐานของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ถิ่นเหลวได้ในที่สุด...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอมีพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มิอาจพึ่งพาและฐานะเพียงพอก็จะพึ่งคนอื่น ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปโดยแน่นอน" (จากวารสารมูลนิธิชัยพัฒนา ธันวาคม 2540)

อีกตอนหนึ่งจากกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "ไม่จำเป็นต้องเร่งรีบผลผลิตให้ได้ปริมาณสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการสิ้นเปลืองค่าไถ่ และทำลายคุณภาพดิน แต่ควรศึกษาสภาวะตลาดความต้องการควบคุมการผลิตผล ไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน"

จะเห็นได้ว่าเมื่อประชาชนไทยอันใดมีความทุกข์เดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็น น้ำขาด น้ำเกินความต้องการ พระองค์ก็จะทรงรีบไปทรงบำบัดทุกข์ให้คนอื่นไปด้วยพระปรีชาสามารถ ด้วยพระสติปัญญาอันฉียบฉียบ ด้วยการทรงแนะนำ และด้วยพระวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลนับแต่ทรงครองราชย์มาปีมาแล้วถึง 53 ปี จากพระราชดำริ...น้ำ...คือ...ชีวิต เป็นดังนี้

น้ำ คือ สารพัดสิ่งที่มีคุณประโยชน์ทั้งหลายล้วนจำเป็นต้องนำไปผดุงบำรุงชีพเพื่อการดำรงคงอยู่ในโลกนี้และมีอายุขานน้ำได้ น้ำยังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในการดำรงวิถีชีวิตมา นับประการของผู้คนทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านอุปโภค บริโภค หรือใช้ในการเพาะปลูกถนอม และการคมนาคมอีกด้วย ทวยราษฎร์ทั่วทั้งแผ่นดินไทยต่างซาบซึ้งและตระหนักในพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่ทรงสอดคล้องอาพระราชหฤทัยใส่ในทุกข์เดือดร้อนลำเค็ญของมวลพสกนิกรสืบเนื่องมาแต่บัดนี้ ยิ่งนัก เราจึงพบว่า "น้ำ" เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยมาโดยตลอด นับแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยสิริราชสมบัติ เป็นต้นมา เพราะทรงตระหนักดีว่า "น้ำ" คือวัตถุปัจจัยสำคัญที่สร้างผลกระทบ

ท้องสกนิกของพระองค์เสมอมา น้ำบาดน้อยหลายร้อยยาล เมื่อรวมเข้าด้วยกันก็ยังมีติด
ปรากฏเป็นสายชลที่นำกระแสน้ำอันชุ่มฉ่ำแก่ผู้คน อีกทั้งยังเกิดเป็นลำธาร ห้วย หนอง คลองบึง
และแหล่งหลอมรวมกันเป็นแม่น้ำและมหาสมุทรในที่สุด

เฉกเช่นเดียวกับหยาดน้ำพระราชหฤทัยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระ-
กรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานพระเมตตาแก่สกนิกในทุกแห่งจนเสมอหน้ากันโดยมิได้ทรงเลือก
ปฏิบัติต่อชนชั้นวรรณะใด

พระมหากรุณาธิคุณรินหลั่งดังกระแสสินธุ์ที่นำความผาสุกร่มเย็นในทุกที่ที่เสด็จพระราช-
ดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียน 53 ปีที่ผ่านมาคนไทยได้ตระหนักและสำนึกดีว่า ภาณุได้ค้น
แผ่นดินแห่งราชอาณาจักรไทยอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้ เรายังมีพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักยิ่งของ
ปวงชน ผู้ทรงอนุเคราะห์พระราชหฤทัยสอดส่องในทุกขุขันธ์ของอาณาประชาราษฎร์อยู่เป็นนิจอน
อาจกล่าวได้ว่า “ไม่มีพื้นที่ใดในประเทศไทยที่พระองค์มิทรงล่วงรู้ไว้ ณ แห่งใด ยังคงมีผู้คนลำบาก
ขัดสนเพียงไร ทรงพบว่า “น้ำ” เป็นต้นกำเนิดทั้งความสุขและความทุกข์ของแผ่นดินที่แท้จริง
“หากน้ำขาดแคลน หรือน้ำมากเกินไปจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนเมื่อ
นั้น พระราชดำริถึงความสำคัญของการที่พระราชทานเป็นข้อเตือนใจว่า “...หัดสำคัญว่า ต้องมี
น้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้
ไม่มีไฟก็คนอยู่ไม่ได้ ถอดน้ำไฟทิ้ง ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...”

นับว่าทรงค้นพบัจฉธรรมแห่งน้ำเพื่อปวงชนโดยแท้ ปัญหาที่น้ำเน่าเสีย ที่เกิดขึ้นใน
บ้านเมืองของเราย่อมมีผลกระทบถ้วนทั่วทุกด้าน ไม่ว่าภูมิคุ้มกัน หรือคนทุกข์ยากจนโดยมิได้
ละเลยแม้เพียงผู้เดียว ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทจึงปัญหาความสำคัญของอาณาประชาร-
ราชราษฎรที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมและสภาวะมลพิษมากขึ้นเป็นลำดับและเริ่มรุนแรง
จนกระทั่งมีอาจหยุดยั้งไว้ทันถึงขั้นวิกฤต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาแนวทาง
แก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียมาตั้งแต่ครั้งที่ยังทรงศึกษาอยู่ต่างประเทศ ครั้งแรกที่ความเดือดร้อนเหล่านี้ยังมิได้เกิดขึ้น โดยเฉพาะการที่น้ำ
เน่าเสียในกรุงเทพมหานครนั้นทรงวิเคราะห์และเสนอแนะว่า “...กรุงเทพมหานครนี้ไม่มีที่จะทำให้อะไร
โสโครกสะอาดตัวไปได้ มีแต่สร้าง คือมอหินมันมีหลายด้าน อย่างเมืองต่าง ๆ เขาก็ต้องมีท่อน้ำ
โสโครกแล้วทั้งนั้น ในเมืองไทย ในกรุงเทพท่อน้ำโสโครกก็มีบ้าง แต่ท่อน้ำไม่เป็นระบบ ใช้ระบบ
คลองเป็นถึงจะทำอะไรโสโครก แล้ววิธีที่จะกำจัดคือ ทิ้งลงน้ำ แม่น้ำ ทะเล แต่ก่อนทำให้พระมัมมยัง
มีน้อย แต่เดี๋ยวนี้มีมันมากขึ้นทุกที” เถนพระราชดำริงานประจักษ์การเพื่อบรรเทาความเน่าเสียอันเป็น
ภวะมลพิษที่เกิดขึ้นให้สอดคล้องไปเป็นทิศทางที่สร้างความผาสุกแก่แผ่นดินจึงมีหลากหลาย
โครงการ ทั้งที่เกิดด้วยพระปรีชาสามารถอันลุ่มลึกกว้างไกลเทียบพร้อมด้วยพระอัจฉริยภาพอัน
สูงยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานหลักปฏิบัติและแนวทางในการแก้ไขปัญหาน้ำ
เน่าเสียหลายวิธีการ ซึ่งทรงชี้ให้เห็นว่าการสำคัญว่า จักต้องพยายามลดสิ่งโสโครกและสิ่งเป็นพิษใน
น้ำให้เหลือน้อยที่สุด โดยวิธีการต่าง ๆ คือ ทรงเสริมสร้างและบำบัดระแนงให้ประชาชนทั่วไปได้

เรียนรู้ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์น้ำไว้ให้อยู่ในสภาพดีที่สุด และทราบถึงภัยของน้ำเสียโดยรู้จัก การเก็บและกำจัดสิ่งโสโครกตลอดจนถึงของที่เป็นพิษ ก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ หากให้ความ ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “น้ำนี้ต้องใช้ให้ดี คือ น้ำนั้น มีคุณอย่างที่เราใช้น้ำสำหรับบริโภค น้ำสำหรับกรรมคุณ น้ำสำหรับอุตสาหกรรม ทั้งหมดนี้ต้อง ใช้น้ำที่ดี หมายความว่าน้ำที่สะอาด” นับเป็นพระราชดำริที่ทรงคุณค่าในการจดจำไว้ในดวงใจ ของปวงชนชาวไทยทั่วทุกอณูแห่ง

2.3 “แผ่นดินอันเมืองทอง ผ่านพันโพธิ์ขันธ์เมืองทอง

พระทรงคุ้มครองไทยไว้

วรกนิจะเห็นได้จากพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2540 ดังนี้

“...ที่วันนี้ได้พูดไปแล้วนั้น เป็นวิธีแก้ไขสถานการณ์วิกฤติในแง่ยุทธวิธีหนึ่ง เพราะใน สมัยนี้เป็นสมัยที่พูดกันว่าโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะต้องพิจารณาประเทศด้วย เพราะว่าถ้าไม่ทำตาม ประเทศอื่นตามทำสัญญาที่มีไว้ เขาจะไม่พอใจ แล้วทำไมเขาไม่พอใจ เพราะว่าของเขายังก็มี วิกฤติการณ์เหมือนกัน การที่ประเทศใดมีภัยอยู่ในภูมิภาคหนึ่งมีวิกฤติการณ์ด้วย ก็ทำให้เราเห็นถึง วิกฤติการณ์นี้อากขึ้น และไม่ใช่ว่าประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนี้ แม้ประเทศที่อยู่ทางตะวันออกหรือ ติ ก็ยังรู้สึกว่าภัยนี้จะเกิดขึ้น เพราะถ้าไม่แก้ไขวิกฤติการณ์ ในมุมไหนของโลกก็ต้อง เกิดครอสเฟรมเหมือนกัน ฉะนั้น ต้องดูว่าเราพยายามที่จะคุ้มครองประชาชนได้และให้ประชาชนได้ทำงาน ให้มีรายได้ ก็จะผ่านวิกฤติ...”

อีกตอนหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ประทานพระราชดำรัสแก่ชุมชนชาวไทย ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ ๘ เมษายน 2537 ดังนี้

“...ถ้าหากว่าประชาชนในประเทศใดมีความสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุข คือมีความเป็นอยู่ ที่สบาย ก็หมายความว่าประเทศนั้นมีความมั่นคง ภูมิภาคใดมีประเทศที่มีความมั่นคงก็อย่างนี้ เป็นภูมิภาคที่มีความแข็งแรง ในโลกนี้มีความยุ่งยากมากในทุกทวีป และแม้ในขณะนี้เองก็มีการรบ กัน ฉะนั้นอย่ามองว่าไม่น่าเชื่อถือ บางประเทศเป็นประเทศแล้วกันแต่ก็ออกไปเป็นเสียง ๆ วยกัน ฉะนั้น ระหว่างที่มองกัน ผู้ที่มีเชื้อชาติและสัญชาติเดิมเหมือนกัน ก็ฆ่ากันเป็นจำนวนมากเหมือนกัน ฉะนั้นใน ภูมิภาคนี้มีความก้าวหน้า เรามีความสงบสุขมากขึ้น มาในระลอกปีที่ผ่านมานี้ พัฒนาขึ้นมา ในทางที่ดี เราจะต้องรักษาการพัฒนาไว้ เพื่อที่จะทำให้ภูมิภาคของโลกนี้มีความสงบ และจะมี ความเข้มแข็งในที่สุด”

ในคราวที่วิกฤติการณ์ด้านเป็นยุคแห่งความทุกข์เข็ญของนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้เหตุผลอีกอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องของการประหยัด โดยพระองค์ทรงเป็นผู้นำในเรื่อง ดังกล่าว จะเห็นได้จากบทนำในหนังสือพิมพ์รายวัน “มติชน” ฉบับวันเสาร์ที่ 27 พฤศจิกายน 2542 ดังนี้

ในหลวงกับการประหยัด

นายรัตนวุธ รัชโรทัย ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สำนักพระราชวังให้สัมภาษณ์ว่า ในปีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงต้องการประหยัด ไม่ต้องการให้เสียเงิน จึงรับสั่งว่าจะเสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 8 รอบแทนที่จะมีพระราชพิธี ณ ห้องสนามหลวงซึ่งต้องสร้างปะรำพิธีและพระองค์ได้สั่งจะรับการก่อสร้างพระที่นั่งจักรีองค์ใหม่เพื่อจัดพระราชพิธีฉลอง 72 พรรษา เนื่องจากเหตุการณ์ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ พระองค์ทรงทราบว่า การก่อสร้างซ่อมแซมตรงนี้ต้องใช้เงินเป็นพันล้านบาท จึงสั่งจะไม่ให้สร้าง

พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นที่ประจักษ์ว่า ในหลวงของปวงชนชาวไทยทรงห่วงใยประเทศชาติที่กำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจ แม้ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2542 จะถือเป็นปีฉลองมหามงคลอันยิ่งใหญ่ครบ 72 พรรษา ซึ่งในพระราชประสงค์ว่า จะมีการจัดงานยิ่งใหญ่กว่าทุกปี แต่เมื่อจะต้องใช้จ่ายเป็นเงินนับพันล้านบาทโดยเงินเหล่านี้ต้องซื้อข้าวของจากต่างประเทศ พระองค์ทรงเห็นว่าไม่จำเป็น จึงสั่งให้เลื่อนการสร้างออกไปไม่มีกำหนด

การประหยัดเงินทองที่ใช้จ่ายโดยลดการรักษารักษาเงินตราไม่ให้ไหลออกไปนอกประเทศเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยกอบกู้ประเทศชาติให้ฟื้นจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในหลวงทรงแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างทั้งพระราชดำริและการปฏิบัติพระองค์ ควรที่พลกรักรชาวไทยจะได้ยึดถือเอาแนวทางนี้มาปฏิบัติอย่างจริงจัง ๆ ชั้ว ๆ

การประหยัดตรงข้ามกับความฟุ้งเฟ้อ การที่สังคมไทยประสบปัญหาความยากหลายด้าน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความฟุ้งเฟ้อในระยะเวลานานเองว่ามีคำสั่งเพียงพอหรือไม่ที่จะใช้จ่ายเงินทองมากมายขนาดนั้น การถ่อมตนทั้งประเทศในยามที่คลื่นพายุเศรษฐกิจเพื่องูนั้นจะทำให้กิจการจะขายยัคฆ์พินาศลงได้อย่างมากมายมหาศาลโดยไม่มองว่าความฟุ้งเฟ้อสุรุ่ยสุร่ายนั้น วันหนึ่งจะนำมาซึ่งความล้มเหลวเสียหาย นั่นแปลออกอย่างยิ่งที่เวลานี้บ้านเมืองยังไม่ฟื้นตัวจากความยากลำบาก แต่คนไทยจำนวนหนึ่งก็ยังหลงหลงระเหิงไปกับความหน้าใหญ่ใจโตซึ่งคิดมาจากนิสัยเก่า ๆ

ในฐานะที่รัฐบาลคือผู้บริหารประเทศที่จะต้องเป็นหลักให้กับบ้านเมืองจะต้องแสดงให้เห็นว่าการประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ให้เงินตราไหลออกนอกประเทศเป็นความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่จะทำให้เกิดขึ้นให้ได้ การถ่อมตนทั้งประเทศโดยไม่จำเป็นก็ควรจะต้องหมดไป หากจำเป็นต้องอยู่จริง ๆ ก็ต้องวางแผนมาตรการอย่างรัดกุมมิให้มีการใช้จ่ายเงินโดยไม่สมประโยชน์ดังที่ตั้งใจไว้ พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องประหยัด การที่รัฐบาลจะรับใช้ใกล้ชิดกับกระหม่อมด้วยความถ่อมตนระมัดระวังการติดตามแนวพระราชดำรินี้จะช่วยให้ชาติไทยฟื้นตัวจากวิกฤติในเวลาที่ไม่นานเกินไป

จากพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2542 ดังนี้

“...เมื่อมาจากการความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่น ๆ ที่เกิดจากเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศในบั้นปลายนี้ สถานการณ์ของประเทศโดยส่วนรวมยังไม่จ่มจมหนัก ซึ่งหมายความว่า เราทุกคนต้องจับเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาด้านการครองชีพหนักขึ้น นำพหุปัจจัยที่พหุภาพเป็นอันมากขอผนวกรวมความจริงข้อนี้ แล้วระวังถึงใจเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความสงบอดทน และด้วยความมีสติรู้เท่าทันสถานการณ์ ทำให้ผ่านสถานการณ์ที่ไม่ปกติต่าง ๆ มาได้เรียบร้อยพอควร และหวังว่าจะได้ประทับประคองตัวให้อยู่รอดและก้าวต่อไปได้โดยสวัสดิ์”

2.4 “ธ” เป็นพลังแผ่นดิน สยามพหุชีวิติน ของชนชาวไทย

ดูใจโพธิ์ฟ้า พระบุญญาเกริกไกร ภูมิพมหาราช

ธ เป็นพลังแผ่นดิน เป็นการแปลความหมายของ “ภูมิลพธ” หรือคือ พลัง ภูมิ คือ แผ่นดิน นอกจากการแปลความแล้ว ยังเห็นถึงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกำลังอันยิ่งใหญ่ เป็นผู้ประสานชีวิตปวงชนชาวไทยให้มีความรัก สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การที่เรามีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทำให้ชาติไทยเป็นชาติที่มีความอบอุ่นมีที่หมาย มีหลัก มีที่พึ่งเหนี่ยว และที่สุดมีที่เคารพเทิดทูนสูงส่งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียวกัน ดังนั้นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ของพสกนิกรไทยโดยแท้ จากพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า...

“การเกี่ยวข้องกับประสานประโยชน์กันนั้นต้องอาศัยมิตรจิตและความเข้าใจอันดีต่อกันเป็นพื้นฐาน ผู้ฉลาดจึงควรปรับปรุงการกระทำ ความคิดของตัวให้สุจริตผ่องใส พยายามสร้างเสริมความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่นให้สมบูรณ์ ทั้งทั้งระลึกอยู่เสมอด้วยว่า ผู้อื่นเขาก็มีความหวังที่จะสร้างเสริมสร้างความดีความชอบเช่นเดียวกันกับเรา ถ้าหากทุกฝ่ายทุกคนมีความเข้าใจดีต่อกัน การว่างานประสานงานย่อมจะเป็นไปได้โดยสะดวก และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การแก้ปัญหาของบ้านเมือง”

2.5 “อ” องค์สุริยศรีมีธรรมส่อง ปกครองอย่างทรงพระเมตตา

ดูมิตินเหล่าประชา ทุกชั่วอนใดใดกรายมา โสฬ้าเป็นดังแผ่นดินไฟ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็น พระสุริยศรี แต่แทนที่จะให้แสงแรงร้อน กลับทรงแผ่รังสีแห่งธรรม ทรงปกครองประชาราษฎร์ด้วยพระเมตตากรุณาธิคุณ รวบรวมปกป้องคุ้มครองลูกกระนั้น ทรงพระราชทานคำแนะนำวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ นานาอันยังประโยชน์สุขแก่ปวงชนชาวไทย ดังได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อพสกนิกรมีความทุกข์เดือดร้อนเมื่อใด พระองค์จะทรงเป็นประหนึ่งสายฝนอันดำชื้นชะโลมใจดับความเดือดร้อนทั้งดินทั้งปวงให้หมดไป พิจารณาจากพระราชดำรัสดังนี้

“การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอกของเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่น ไม่ได้ เราต้องแนะนำ เรนเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะดัดให้เขเข้ากันได้ เราไม่ได้ แต่อันเรนเข้าไปแล้ว เรนเข้าไปดูว่าขาดต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

อีกตอนหนึ่งว่า

“การปฏิบัติงานพัฒนา หรือการกระทำทุกอย่าง ล้วนแต่จะมีผลต่อเนื่องออกไปอีกหลายอย่างได้เช่น การที่นักเรียนปฏิบัติตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน นอกจากจะได้ผลโดยตรง คือให้อิ่มท้อง ก็จะทำให้อึด ๆ เจริญเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและสติปัญญา สามารถศึกษาเล่าเรียน และสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเองและประเทศชาติต่อไปได้...”

จากบทความหนึ่งในเรื่องการดำเนินงานตามรอยเบื้องพระยุคลบาท มีอยู่ว่า

หลักการดำเนินงานตามพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงชี้แนะแก่ผู้ทำงานว่า ควรคำนึงในหลายประการ กล่าวคือ

1. การทำงานใดก็ตามความรู้ทางวิชาการอาจเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้ทำงานควรคำนึงถึงภาวะแวดล้อมรอบด้านที่เกี่ยวข้องด้วย
2. ผู้ทำงานในหน้าที่ใดก็ตามควรที่จะศึกษางานที่จะกระทำอย่างรอบคอบในทุก ๆ ด้าน
3. ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสภาพท้องถิ่นรอบตัวเราด้วย

พระบรมราโชวาทที่ควรยึดเป็นแนวทางที่สามารถใช้เป็นหลักการในการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริข้างต้นนี้ นั่นมีพระราชกระแสรับสั่งว่า

“...การปฏิบัติงานให้ได้ผลดีประดุจนาฬิกานั่นจำเป็นต้องมีหลักและวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม หลักสำคัญประการหนึ่งคือ การศึกษาสภาพความเป็นจริงของงาน ของบุคคล ของสังคม ภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ให้กระจ่างแจ้งอย่างทั่วถึง...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ความสำคัญกับการศึกษางานในหน้าที่อย่างละเอียดถี่ถ้วนเป็นอย่างยิ่งเพื่อจะได้เกิดผลดีทั้งตนเองและประเทศชาติส่วนรวมในที่สุด ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...ควรจะคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น และถึงผลสะท้อนอันอาจมีขึ้น โดยเฉพาะในประการต่าง ๆ จะได้เป็นหลักประกันว่า กิจกรรมงานที่จะทำขึ้นนั้นได้พิจารณาศึกษาโดยรอบคอบในทุก ๆ ด้านแล้ว ชอบด้วยหลักปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของประเทศเรา...”

ครั้งหนึ่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำเนินไปยังมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อ วันที่ 8 กรกฎาคม 2525 ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานแนวคิดแก่ผู้มาร่วมในที่ประชุม ครั้งนั้นว่า

หลักการทางเนทีฟที่เน้นมีรายละเอียดดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...นำหลักปฏิบัติงานมาให้พิจารณาพร้อมข้อ สำหรับแต่ละคนตั้งไว้เป็นวิสัยประจำตัว

ประการแรก ไม่ว่าจะทำการใด ให้ตั้งใจทำให้อริ่ง ให้ตรง ให้ตลอด

ประการที่สอง ให้พยายามคิดพิจารณาด้วยความรู้ความฉลาดของตน ให้เห็นอรรถาและ ประโยชน์อันแท้จริงของงานที่ทำนั้น โดยกระจำงแอ่มชัด จักได้ทราบว่าการทำสิ่งใดดีหรือไม่ดี ประโยชน์อันใด

ประการที่สาม เมื่อทำงานอย่างหนึ่งอยู่ ต้องพยายามอะไรอีกอันที่ใช้อรรถาและเป้าหมาย ของงานนั้นไว้ก่อนแล้วตั้งหน้าทำงานสำเร็จ โดยไม่หันมองหันหลัง

ประการสำคัญที่สุด คืออดทนที่ทำงาน จะต้องพยายามควบคุมทั้งกายและใจให้อยู่ใน ความสงบ หักข่ม และมั่นคงแน่วแน่ มีสติและสำรวมรอบคอบโดยตลอด ไม่ปล่อยใจคิดเสีย หวันไหว และฟุ้งซ่าน...”

แนวทางข้างต้นนี้เท่ากับทรงชี้หนทางที่สว่างไสวแก่แนวปฏิบัติกรเห็นภาพให้มุ่งไปสู่ ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วกัน คำกล่าวเตือนพระองค์ที่ว่า

ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่รักประชาชนของปวงปวงครดิในทุกเมื่อ นั้นเป็นความจริงที่ ไทยไทยทั้งมวลล้วนประสบด้วยความชื่นชมเปรมปรีดาเนื่องทั่วกันครบวันนี้

2.8 ภูมิของไทย ร่วมร้อยหัวใจ ร่วมใจร่วมหวัง ภูมิพลัง แผ่นดินถิ่นถิ่นใหญ่
ภูมิประทีป ประชาชาติภูมิไทย ภาคภูมิประชาชัย ภูมิพัฒนาแผ่นดิน”

เป็นความภาคภูมิใจของประชาชนชาวไทยทั้งมวลที่ร่วมใจร่วมกันเพื่อความเป็นปึกแผ่นของ แผ่นดินไทย ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2537 ว่า

“...การประกอบกิจการงานร่วมกับผู้อื่นนั้น ที่จะให้เป็นไปโดยราบรื่นเรียบร้อยทั้งหมด ย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะคนจำนวนมากย่อมมีความคิดที่แตกต่างกันไปตามพื้นฐานภูมิรู้และภูมิ ธรรมของแต่ละคน ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในการทำงาน ก็อาจเกิดขึ้นได้เสมอ เมื่อมีปัญหามกเกิดขึ้น ทุกคนรอบที่จะหาความคิดเห็นให้สอดคล้องกัน ร่วมกันพิจารณาหาทางแก้ไขด้วยเหตุผลและมอดตาม เป็นจริงบนพื้นฐานอันเดียวกัน ก็จะเห็นแนวทางการปฏิบัติแก้ไขได้อย่างเที่ยงตรง ถูกต้องและ เหมาะสม...”

อีกตอนหนึ่งของพระราชดำรัสที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงรักและห่วงใยประเทศไทย

มาก

“...จึงอย่างไร ความเป็นไทยนั้นก็เป็นสมบัติอย่างหนึ่งที่มีค่าระดับโลกอยู่ ไม่ควรที่ใครจะละเลยทำเอาเสีย เพราะจะทำให้สูญเสียสมบัติมีค่านั้นไป คนที่จะรักษาความเป็นไทยได้มันคงที่สุด ไม่มีใครอื่นนอกจากคนไทย เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่แห่งใด คนไทยมีหน้าที่ต้องรักษาความเป็นไทยเสมอ ทั้งทางวัตถุ ทางจริยธรรม และภูมิปัญญา...”

2.7 “เทิดไถ่นับถือลัทธิคุณธรรม เทนือเกล้า ธารานานเนนท้าวสุลลาลมจีนกั

เพริศพรวิพัฒน์ภักย์พ่ายเพ็ชร์ นวมินทร์หาราชานุพล”

ปวงประชาชาวไทยขอเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ขอพระองค์ทรงพระเกษมสำราญ อุบัติวันตรางที่หลายทั้งปวงขออย่าได้ฉ้อกราบถวายบังคม ขอให้อำนาจของพระเจียรนัย ๑ ขึ้นไป

ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบในปี ๒๕๔๒ นี้ ไม่เพียงแต่พสกนิกรไทยเท่านั้นที่ถือเป็นงานที่ยิ่งใหญ่สำหรับปวงชนชาวไทย แม้แต่ต่างประเทศก็ให้ความสำคัญสำคัญโดยร่วมเฉลิมฉลองในงานนี้ด้วย ดังว่าจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ในหัวข้อข่าวร่วมถวายพระพรชัยมงคล ดังนี้

“แหล่งข่าวในกระทรวงกลาโหมระบุเมื่อวันศุกร์ (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒) ว่า พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการกองทัพบกปล่อยประชาชนจีน จะเป็นผู้นำคณะนายทหารจีน เดินทางเข้าร่วมพิธีฉลองการเฉลิมฉลอง ๗๒ พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีกษัตริย์แห่งเกาหลีใต้ระหว่างวันที่ ๑ - ๕ ธันวาคม ส่วนเจ้าฟ้าชายเอ็ดเวิร์ดแห่งราชวงศ์อังกฤษ จะทรงเป็นผู้แทนกระทรวงกลาโหมอังกฤษ เสด็จร่วมพิธีดังกล่าวด้วย โดยเสด็จยังประเทศไทยวันที่ ๑ ธันวาคม และจะเสด็จกลับในวันรุ่งขึ้น”

สรุปเนื้อหาของเพลง “ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์หาราช” กับ กระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1. ความหมายของผู้นำดังเพลงนี้เพื่อเทิดพระเกียรติ ถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ
2. เนื้อหาของเพลงกับกระแสพระราชดำรัส มีรายละเอียดที่สอดคล้องประสานกัน
3. กระแสพระราชดำรัสยังถูกประโยชน์แก่พสกนิกรไทยเป็นอย่างยิ่ง
4. แสดงถึงความรู้และความรอบรู้ของผู้แต่งเพลงนี้
5. กลวิธีในการร้อยกรอง การแสดงความรู้ลึก ความคิดเห็นเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายพระพรชัยด้วยอำนาจในพระมหากษัตริย์คุณอันเกล้าอันกระหม่อม
หาที่สุดมิได้

พระเสโทเพียงหยดที่รดหยาด

ไทยทั้งชาติขึ้นจำเริญน้ำฝน

เหนือยนักแล้ว "พ่อหลวง" ของปวงชน

ทรงอดทนทุกเมื่อเพื่อชาติไทย

แทนพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระผ่านพ้นเกษมสุขทุกสมัย

ปลาดิ้นสาเหตุดุทุกภพภัย

ขุนทิศให้ขอพระองค์ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นางฉัตรพร วัฒนศิริ

หนังสืออ้างอิง

ไทยวรรณคดีไทยรายสัปดาห์ ปีที่ 45 ตั้งแต่ฉบับที่ 2320 ประจำวันอังคารที่ 6 เมษายน
2542/ฉบับที่ 2355 ประจำวันอังคารที่ 7 ธันวาคม 2542

หนังสือพิมพ์มติชนประจำวันี่ 27 พฤศจิกายน 2542

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐประจำวันี่ 27 พฤศจิกายน 2542

